

ЛУЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ
БІЗНЕСУ
ТА ПРАВА

КАФЕДРА
ПРАВА

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ДЕРЖАВОТВОРЧІ
ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ»

17 травня 2024 року
м. Луцьк

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра права

**ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ**

**Тези доповідей за матеріалами I Міжнародної науково-практичної
конференції 17 квітня 2024 року**

Луцьк, 2024

УДК 342.5(477)

Д36

Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення: Тези доповідей за матеріал. I Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 17 травня 2024 року) / відп. ред. В.В. Аніщук, А. М. Земко. Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2024. 364 с.

Збірник містить тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції «Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення», яка проходила 17 травня 2024 року у ЛНТУ. В тезах доповідей розглянуті особливості державотворчих процесів в Україні, зокрема в умовах воєнного стану. Збірник буде цікавий як науковцям, так і здобувачам вищої освіти, а також всім, хто цікавиться державотворчими процесами в Україні.

Рекомендовано до друку вченою радою ЛНТУ
(протокол № 12 від 25 червня 2024 р.)

Відповідальні за випуск:

В. АНІЩУК

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри права ЛНТУ

ЗЕМКО А.М.

кандидат юридичних наук, професор кафедри права ЛНТУ

*Організаційний комітет може не поділяти думку учасників.
Відповідальність за зміст і достовірність поданого матеріалу несуть
учасники конференції*

© Авторський колектив, 2024

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ПОШКОДЖЕНУ АБО ЗНИЩЕНУ НЕРУХОМІСТЬ ШЛЯХОМ ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНОЇ ШКОДИ

СПЕСІВЦЕВ Д. С.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

В умовах сьогодення відшкодування шкоди розглядається багатьма вченими-цивілістами в якості універсального способу захисту порушених суб'єктивних цивільних прав, що пояснюється у першу чергу властивостями грошей як міри вартості та універсального платіжного засобу, що у сукупності визначають їх здатність бути універсальним еквівалентом при відновленні економічних втрат. Крім того, якщо порушені права можуть бути відновлені у натуральній формі посередництвом конкретних майнових благ, така форма відшкодування також здатна досягти відповідної мети.

Проблема полягає лише у тому, що нерухомість є певною мірою специфічним об'єктом цивільних прав, особливості якого здатні

відобразитися у тому числі на порядку застосування способів захисту прав на неї. Це стосується у тому числі такого способу захисту як відшкодування шкоди, спрямованого на відновлення права власності на пошкоджену або знищену нерухомість.

Відшкодування шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав безпосередньо передбачений пунктом 8 частини другої статті 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1, ст. 16]. При цьому, як справедливо зазначає І. В. Розізнана, це випадок, коли вид відповідальності водночас визначений в якості способу захисту цивільних прав [2 с. 78], що, слід визнати, у цілому відображає сучасне цивілістичне розуміння категорій «захист» та «відповідальність» як таких, що не є взаємовиключними і навпаки можуть перебувати у взаємному зв'язку і навіть в окремих випадках ототожнюватись, що у цілому також отримує додаткове обґрунтування на рівні сучасних цивілістичних дисертаційних досліджень [Див.: 3, с. 9, 10, 37, 42 та ін.].

Важливою обставиною виступає те, що відшкодування шкоди являє собою спосіб захисту відновлювальної спрямованості, тобто такий, що спрямовується на відновлення правового та майнового становища потерпілого учасника цивільних правовідносин [4, с. 131].

У цьому аспекті, зокрема О. О. Кот, розкриваючи правову природу права на захист, зазначає, що він зокрема спрямований на «відновлення порушеного права або, у разі неможливості його відновлення, на компенсацію заподіяних правопорушенням збитків» [5, с. 187]. Схожий висновок висловив у свій постанові від 27 лютого 2019 року у справі № 2-856/12 Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду, зокрема зазначивши, що ефективний спосіб захисту повинен забезпечувати поновлення порушеного права, а у разі неможливості такого поновлення – гарантувати особі можливість отримання нею відповідного відшкодування [6].

Системний аналіз статті 22 ЦК України дозволяє дійти висновку про існування двох форм відшкодування збитків у випадку знищення або пошкодження речей (у тому числі нерухомих), а саме: грошової як основної, а також натуральної (передання речі того ж роду та тієї ж якості, полагодження пошкодженої речі) [1, ст. 22] як факультативної.

У контексті аналізованого способу захисту суб'єктивних цивільних прав важливою є його телеологічна спрямованість.

У випадку відшкодування збитків, завданих пошкодженням нерухокої речі, за умови осмислення такого способу захисту як спрямованого на відновлення порушеного права шляхом відновлення речі, стосовно якого воно існує, слід урахувувати можливі варіації обставин фактичної і правової реальності. Адже, по-перше, власник

пошкоджені нерухомі речі може відновити її власним коштом у зв'язку з тим на момент здійснення відшкодування порушене право буде відновлене самим власником за рахунок зменшення його ж майнової сфери, а, по-друге, використання власником отриманих в якості відшкодування порушником збитків грошових коштів на інші потреби мало би свідчити про те, що порушник не відновив суб'єктивне цивільне право власника на нерухомість. Це певною мірою розмежує фактичну і юридичну складові відновлення за якої відновлення права не завжди пов'язується з відновленням речі і навпаки відновлення речі не завжди надає відшкодуванню характеру способу, спрямованого на відновлення порушеного права.

Інакше кажучи, «відновлення права власності на пошкоджену нерухомість» за рахунок реалізації такого способу захисту як відшкодування у грошовій формі завданих пошкодженням збитків у вузькому розумінні може відбуватись лише при цільовому фінансуванні порушником робіт, пов'язаних з відновленням пошкоджені нерухомості. В інших випадках зберігається ймовірність розриву зв'язку між відшкодуванням та відновленням, яке може або не здійснюватись взагалі, або здійснюватись з інших фінансових джерел.

Проблема відшкодування збитків у натуральній формі також не позбавлена специфіки. Серед способів натурального відшкодування, визначених частиною четвертою статті 22 ЦК України, лише полагодження пошкоджені нерухомі речі, здійснюване порушником власними силами, здатне відновити об'єкт нерухомості і право на нього. Передача речі того ж роду та тієї ж якості не здатне відновити право на пошкоджену річ, оскільки, по-перше, нерухомість має занадто багато унікалізуючих її ознак, а, по-друге, у такому випадку йдеться про набуття прав на іншу річ, а не про відновлення порушеного права на пошкоджену нерухому річ.

Водночас у випадку знищення нерухомості специфіка об'єкта нерухомого майна майже повністю унеможлиблює повне відновлення майнової сфери потерпілого у стані, що існував до моменту знищення, при здійсненні відшкодування у натуральний спосіб у той час як у контексті грошового відшкодування можна вести мову лише про відновлення універсальними засобами. Тобто знищення нерухомі речі і подальше відшкодування як у натуральній, так і у грошовій формах не забезпечать отримання потерпілим абсолютно таких же економічних благ, що були втрачені при знищенні.

Це обумовлюється тим, що нерухомість є індивідуально визначеною річчю, що, як правило, наділена унікальними характеристиками у силу внутрішнього планування, місця розташування

тощо. У зв'язку з цим передача власнику знищеної нерухомості «речі того ж роду та тієї ж якості» є майже неможливим. Якщо йдеться про квартиру, то її знищення, як правило, пов'язується зі знищенням усього будинку або його окремих конструкцій, що унеможлиблює відшкодування особі шкоди шляхом передачі у власність такої самої квартири, проте поверхом (поверхами) вище або нижче. Тут же постає проблема відтворення внутрішнього оздоблення та технічного оснащення квартири. Своєю чергою така ж квартира в іншому будинку матиме інший вигляд з вікон, розташовуватиметься на іншій сонячній стороні тощо

У світлі викладеного вище можна дійти таких висновків.

У разі пошкодження об'єкта нерухомого майна відшкодування шкоди як спосіб захисту права власності реалізовується за умови безпосереднього цільового фінансування порушником робіт з відновлення нерухомості (грошове відшкодування) або безпосереднє самостійне покладення ним нерухомої речі (натуральне відшкодування).

Передача порушником особі, чие право порушено пошкодженням грошових коштів, хоча б і обумовленням їх використання для відновлення пошкодженої нерухомої речі не можна вважати «відновленням права власності на пошкоджену нерухомість», оскільки виключається прямий причинно-наслідковий зв'язок між передачею коштів і відновленням пошкодженої нерухомості

У разі знищення об'єкта нерухомого майна відшкодування майнової шкоди здатне переважно лише відновити «майнову сферу» особи, якій завдано шкоду. Відшкодування у грошовій формі не здатне відновити право власності на знищену нерухомість, оскільки згідно із запровадженими чинними положеннями цивільного законодавства України критеріями, знищенням є невідновлювальна втрата функціональних властивостей або відновлювальна їх втрата нівельована економічною недоцільністю. У зв'язку з цим застосування відшкодування з відновлювальною метою не узгоджується з відсутністю об'єкта захисту на момент застосування відшкодування, а його мета суперечить критеріям знищення

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відом. Верхов. Ради України. 2003. №№ 40–44. Ст. 356 (із змінами).

2. Розізнана І. В. Поняття і зміст збитків при порушенні договірних зобов'язань. Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія ПРАВО. 2014. Вип. 26. С. 78–81.

3. Покровська А. О. Самозахист у договірних відносинах: дис. ... д-ра філософії за спец. 081 «Право». Харків, 2023. 214 с.

4. Жилінкова І. Превентивний спосіб захисту права власності. Вісн. Акад. прав. наук України. 2005. № 3 (42). С. 130–136.

5. Кот О. О. Поняття захисту суб'єктивних цивільних прав. Часопис Київ. ун-ту права. 2016. № 4. С. 184–189.

6. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 27.02.2019 р., судова справа № 2-856/12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80715967> (дата звернення: 12.05.2024).

Наукове видання

**ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ**

Тези доповідей за матеріалами
I Міжнародної науково-практичної конференції
17 травня 2024 року

У авторській редакції

Рекомендовано до друку 25.06.2024 р. Гарнітура Candara.
Ум. друк. арк. 15,25. Формат А5.

ЛУЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ
БІЗНЕСУ
ТА ПРАВА

КАФЕДРА
ПРАВА

17 травня 2024 року
м.Луцьк